

Novinky zahraniční knihovnické literatury

26. BROPHY, Peter

Towards a generic model of information and library services in the information age [Generický model informací a knihovnických služeb v informačním věku] / Peter Brophy

In: J. Doc. – [London]. – 0022-0418. – 56, č. 2 (2000), s. 161-184. Lit. 43.

Zkoumají se historické rozdíly mezi knihovnami a informačními službami, přičemž model, který je dále prezentován, je navržen tak, aby byl dost široký na to, aby obsáhl veškerou aktivitu v lokálním a distribuovaném či tradičním a elektronickém prostředí. V příspěvku je nejprve podán přehled historického vývoje knihoven a informačních služeb, z něhož vyplývá, proč příslušné knihovny a informační služby existují a jaká byla jejich role. Uvažují se modely digitální a elektronické knihovny a popisují se současné práce na konceptu integrované a hybridní knihovny. I když někteří odborníci hovoří o elektronické a digitální knihovně jako o jediném pravděpodobném modelu pro budoucí služby, stále více odborníků se shoduje v tom, že efektivnějším přístupem (alespoň v krátkodobém a střednědobém horizontu) může být rozvinutí služeb, které si berou to nejlepší jak z tradičního, tak z elektronického prostředí. Jednoduchá analýza dokazuje, že každý z modelů má své nedostatky: v tradiční knihovně založené na tištěných dokumentech může být každá jednotka současně využívána pouze jedním uživatelem, pouze velmi omezené množství jednotek může být uskladněno, často půjčované jednotky se opotřebovávají, náklady na málo využívané jednotky jsou velmi vysoké apod. Na druhé straně má elektronická knihovna tyto problémy: prohledávání na úrovni individuální jednotky je obtížné, existuje velká nejistota pokud jde o hospodárnost, s nebezpečím, že nikdo nebude ochoten zaplatit za málo využívané materiály nebo za dlouhodobé uchovávání; elektronické virtuální prostory neumožňují sociální interakci a také kvalita zdrojů je často nejistá nebo neznámá. Tyto úvahy vedly k myšlence hybridní nebo integrované knihovny, která by umožňovala sloučení předností tradičních i elektronických služeb. Hybridní knihovna by měla integrovat přístup ke všem zdrojům za využití různých informačních technologií ze světa digitální knihovny a různých médií. Tento koncept tvoří základ generického modelu. Aby tento model mohl být otestován, je aplikován na řadu velmi rozličných oblastí. Jednak je používán jako báze pro měření výkonnosti hybridní knihovny (zde vyvstává problém hraničních procesů spíše než jednodušší otázka efektivnosti individuálních procesů a služeb). Dále je tento model použit ke zkoumání původních procesů objevujících se ve dvou ze současných projektů hybridní knihovny (v rámci britského programu eLib) – Agora a HyLiFe. Jde zde o problémy budování integrovaných služeb, které používají síťových informačních technologií a jsou schopny začlenění do reálného světa akademických knihoven a institucí. Třetí aplikační oblastí je návrh služeb hybridní knihovny pro nevidomé a zrakově postižené.

27. CREMER, Monika

Multimedia in deutschen Bibliotheken : Aspekte von Zusammenarbeit und Integration [Multimédia v německých knihovnách : aspekty spolupráce a integrace] / Monika Cremer

In: Bibliotheksdienst. – [Berlin]. – 0006-1972. – 34, č. 11 (2000), s. 1840-1851.

Ve svém referátu na semináři sekce IFLA pro audiovizuální materiály a multimédia (srpen 2000) uvádí autorka několik definic pojmu multimédia a seznamuje se situací ve Spolkové republice Německo: Německá vědecká rada vydala na jaře 1998 doporučení pro využívání multimédií ve vysokoškolském studiu, spolkové ministerstvo vzdělávání a výzkumu podporuje projekty multimediálních studijních pomůcek pro střední a vysoké školy. Mezi projekty Německé společnosti pro výzkum je vytvoření multimediálních výukových a studijních systémů. Z projektů jednotlivých spolkových zemí zmiňuje autorka např. Centrum knihovnických služeb (Bibliothekservice-Zentrum) Bádenska-Würtenberska, které zpřístupňuje digitální zvukové dokumenty z archivu Německého rozhlasu, digitální videoarchiv Univerzitní knihovny v Karlsruhe (projekt DIVA – <http://www.ubka.uni-karlsruhe.de/allg/projekte/multimedia/projektantrag.html>), dále digitální knihovnu Severního Porýní-Westfálska (jde o portál pro zpřístupnění elektronických dokumentů této spolkové země – <http://www.hbz-nrw.de/DigiBib>) a multimediální výukový a studijní server Univerzitní knihovny v Essenu MILESS (ten je popsán podrobněji i s údaji o strojovém a programovém vybavení, <http://miless.uni-essen.de>). Závěrem je připojena informace o projektu multimediálního studia fyziky jako vedlejšího předmětu, jehož se účastní více německých univerzit (Physik multimedial: Lehr- und Lernbausteine für das Physikstudium als Nebenfach). Autorka neskrývá některé problematické stránky multimediál-

ních projektů, například nevyřešené otázky autorského práva, nedůvěra některých skupin pedagogů a badatelů ve spolehlivost přenosu dat internetem apod.

28. DEARSTYNE, Bruce W.
Greeting and Shaping the Future : Information Professionals as Strategists and Leaders [Vítání a tvoření budoucnosti : informační pracovníci jako stratégové a vůdci] / Bruce W. Dearstyne
In: Inform. Outlook. – [Washington]. – 0038-6723. – 4, č. 8 (2000), s. 32-34, 36.
Článek pojednává o elektronickém obchodě (e-commerce), o „e-government” (elektronická správa státu) a obecném posunu k digitální ekonomice (digital economy) z hlediska informačních pracovníků. Navrhuje, jaké možné akce by mohli v dané oblasti podniknout: přehodnotit pojem informace, vysvětlovat matoucí pojmy informační revoluce (mnohdy obtížné i pro pracovníky v profesích založených na informacích), pojmenovat v této oblasti veřejný zájem, přeorientovat profesní sdružení informačních pracovníků, být zprostředkovateli mezi lidmi, informacemi a technikou, aplikovat dříve získané zkušenosti na současné problémy, přizpůsobit se novým požadavkům jako pertinence, včasnost, snadnost přístupu, orientovat se na zákazníka, vytvářet kooperativní sítě, improvizovat.
29. EFENDIJEVA, Idžran Sadyh gyzy – ČUBABRIJA, Ljudmila Vladimirovna
RNTB Azerbajdžana – 70 let [Republikové vědeckotechnické knihovně Ázerbajdžánu je 70 let] / Idžran Sadyh gyzy Efendijeva, Ljudmila Vladimirovna Čubabrija
In: Nauč. Techn. Bibl. – [Moskva]. – 0130-9765. – č. 12 (2000), s. 86-89.
V září 2000 oslavila Republiková vědeckotechnická knihovna Ázerbajdžánu (RNTB) 70 let od svého založení. Vznikla v roce 1930 jako Ústřední technická knihovna podniku AZNEFT’ – jako jedna z prvních vědeckotechnických knihoven, které se v tehdejší SSSR specializovaly na problémy ropy a ropného průmyslu. V roce 1957 byla reorganizována a pověřena budováním fondu a rozvíjením knihovnických a informačních služeb pro širokou paletu odvětví národního hospodářství. Dnes je se svým fondem 20 milionů dokumentů jednou z největších knihoven Ázerbajdžánu. Před ekonomickou krizí (do roku 1992) činil roční přírůstek 750 000 exemplářů domácích a zahraničních dokumentů. Kromě fondu vědecké, technické, referenční a učebnicové literatury, periodik, průmyslových katalogů a šedé literatury vlastní významný fond ázerbajdžánských a zahraničních patentů, bibliografických a referátových informací o zahraničních vynálezech, informačních materiálů o průmyslových vzorech, normativně technické dokumentace (buduje se od roku 1967 a představuje 17 milionů jednotek). Od roku 1972 je RNTB depozitní knihovnou technické literatury s právem přerozdělovat fond duplikátů. Je metodickým ústředím sítě 124 technických knihoven republiky (vzhledem k ekonomické krizi se dnes bohužel většina fondů těchto knihoven nedoplňuje a jejich pracovníci se nacházejí na dlouhodobé neplacené dovolené). V roce 1999 získala RNTB výpočetní techniku pro automatizaci knihovnických procesů a přístup k internetu. Vedou se jednání o obnově budování jednotného republikového informačního fondu pro přírodní a technické vědy (tato koordinovaná činnost 25 knihoven republiky byla přerušena počátkem 90. let). Problematická ekonomická situace a řada faktorů souvisejících se zánikem SSSR (rozpad systému knihoven, nakladatelských a distribučních sítí, nové hranice a s nimi celní poplatky, zvyšování cen publikací a poštovního, přerušeni profesionálních kontaktů) práci knihovny ztěžují, ta se však snaží svým úkolům i za těchto podmínek dostát.
30. EILERS, Hilgriet
Kopie – Faksimile – Digitalisat : Die Nachahmung mittelalterlicher Handschriften [Kopie – faksimile – digitální převod : Napodobování středověkých rukopisů] / Hilgriet Eilers
In: Bibliotheksdienst. - [Berlin]. – 0006-1972. – 34, č. 11 (2000), s. 1865-1868.
Článek přináší stručný obsah pěti odborných referátů přednesených na semináři v Emdenu v září 2000. Zabývají se způsoby, postupy a technikou reprodukce středověkých rukopisů a starých tisků, a také důvody napodobování od přesných kopií, imitací, reprodukcí s bezděčnými odchylkami nebo vědomými korekturami, až po fotokopie a digitální převod za účelem ochrany vzácných materiálů při jejich badatelském využívání. Z umělecko-historického hlediska je zajímavý referát analyzující první tištěné knihy jako kopie rukopisů v písmu i malířské výzdobě.
31. GOULD, Sara – VARLAMOFF, Marie-Thérèse
IFLA/UNESCO Survey on Digitisation and Preservation : Ultimate Considerations [Úvahy nad anketou IFLA/UNESCO o digitalizaci a ochraně] / Sara Gould, Marie-Thérèse Varlamoff
In: Int. Preservation News. – [Paris]. – 0890-4960. – č. 21 (2000), s. 22-28.
Internet nabízí mnohé výhody v přístupu k informacím, zároveň však vyvolává obavy o uchování digitální informace vzhledem k rychlému zastarávání počítačů a programů. V případě dokumentů, které nejsou elektronickou kopií papírových, ale jsou samy tvořeny elektronicky, vyvstává řada otázek: jak je uchovávat, zda uchovávat všechny verze nebo jen verzi konečnou, kdo má být zodpovědný za ochranu elektronických sbírek, kdo je držitelem reprodukčních práv, jak vytvořit národní registr sítí a sjednotit pravidla popisu sbírek. Článek uvádí tyto

problémy v souvislosti s různými iniciativami, které se ve světě zabývají jejich řešením. Životnímu cyklu elektronických dokumentů se např. věnovala studie JISC/NPO (National Preservation Office) „Studies on the Preservation of Electronical Materials” (<http://www.bl.uk/services/preservation>), otázkám ochrany a dlouhodobého přístupu k elektronickým zdrojům studie CEDARS (CURL Exemplars in Digital Archives, <http://www.curl.ac.uk/projects>), podobné aktivity vyvíjí Mezinárodní výbor pro vědecké a technické informace ICSTI (zpráva o stavu digitálního archivování je na http://www.icsti.org/icsti/99ga/digarch99_ExeP.pdf). NPO se dále zabývá projektem The Preservation Management of Digital Materials (<http://www.bl.uk/services/preservation>), který by měl definovat optimální praxi a pravidla elektronického uchovávání, outsourcingu a spolupráce při zajišťování příslušných služeb. Otázky přístupu se řešily v rámci studie zaměřené na popis a správu elektronických sbírek (National Register of Collection Strengths, Retention Intention, and Preservation Status). Národní a mezinárodní aktivity však nejsou dostatečně koordinovány. Proto IFLA (v rámci programu UNESCO Paměť světa) zorganizovala anketu, resp. soupis světově významných elektronických sbírek (IFLA/UNESCO Survey on Digitisation and Preservation), který zpřístupňuje na internetu (Directory of Digitised Library Collections, <http://www.ifla.org/VI/2/p1/miscel.htm>, resp. <http://www.unesco.org/webword/mow/digicol>). IFLA vítá akce, které se snaží rozvinout širokou diskusi na daná témata. Z tohoto hlediska je zajímavá iniciativa PADI (Preserving Access to Digital Information), která otevřela elektronickou konferenci s názvem „padiforum-I” (<http://www.nla.gov.au/padi>).

32. HENDERSON, Albert

The Library Collection Failure Quotient : The Ratio of Interlibrary Borrowing to Collection Size [Kvocient selhání knihovní sbírky : poměr mezi meziknihovními výpůjčkami a velikostí fondu] / Albert Henderson
In: J. Acad. Librarianship. – [New York]. – 0099-1333. – 26, č. 3 (2000), s. 159-170. Lit. 132, tab. a grafy v textu.
Pochopení vztahu množství meziknihovních výpůjček a velikostí fondu nám pomůže pochopit i kvalitu neboli „výkonnost” fondu. Kvocient selhání knihovní sbírky (Collection Failure Quotient – CFQ) je dynamickým ukazatelem a mění se s novými faktory ovlivňujícími zdroje, z nichž vycházejí knihovníci a ti, kteří řídí informační politiku na univerzitách. K těmto faktorům patří především dlouhodobý růst výzkumné činnosti, vliv nové techniky a potřeba co nejracionalnějšího využívání zdrojů. Nejvyšším cílem univerzit přitom je efektivní realizace jejich vzdělávacího a výzkumného poslání. Autor zkoumal dostupnost fondů v 80 severoamerických univerzitních knihovnách. Zastává názor, že každá meziknihovní výpůjčka znamená selhání fondu (s meziknihovními výpůjčkami jsou spojeny i další problémy, jako jsou zdouhlost a nebezpečí porušování autorských práv v případě kopírování). Podíl počtu meziknihovních výpůjček k velikosti fondu byl zkoumán za 25leté období (1974-1998) podle „ARL-Statistics”. Za léta 1974-1992 se průměrné skóre CFQ zdvojnásobilo. Toto stále větší selhávání „výkonnosti” fondů je podle autora důsledkem stále se prohlubující propasti mezi růstem výzkumné činnosti a reálným rozvojem fondů. Výsledky výzkumu jsou uvedeny v tabulkách a vyplývá z nich mj., že nejhorší skóre CFQ měly univerzitní knihovny v Cincinnati, Illinois-Urbana a Texas A&M (tj. nejvíce meziknihovních výpůjček – CFQ v průměru 96-89 ročně), nejlepší pak univerzity ve Stanfordu, Howardu, Harvardu a Yale (CFQ 13-9). Tyto statistiky zhruba odpovídají výdajům na knižní fondy (nejvyšší byly u univerzit s nejlepším CFQ a naopak). CFQ jako indikátor kvality knihovních služeb může univerzitním knihovnám pomoci ve zkvalitnění struktury fondů – pokud za jeho míru budeme považovat soběstačnost, nikoli heslo „obstarat neznamená vlastnit”.

33. HJØRLAND, Birger

Documents, memory institutions and information science [Dokumenty, paměťové instituce a informační věda] / Birger Hjørland
In: J. Doc. – [London]. – 0024-0418. – 56, č. 1 (2000), s. 27-41. Lit. 38.
Změny názvů různých institucí a nedůslednost odborné terminologie byly autorovi podnětem ke studii o obsahu, významu a rozdílech pojmů: dokument, informace, fakta, dokumentace, informační věda. S odkazy na četnou odbornou literaturu analyzuje různorodá pojetí a užívání pojmu „informace”, což vysvětluje i rozdíly mezi vyhledáváním (retrieval) informací, dokumentů a fakt. Dokládá vliv informačních technologií na teorii a terminologii knihovnictví, dokumentace a informační vědy, připomíná však, že Shannonova teorie komunikace, z níž informační věda vychází, není jediným možným přístupem k teoretickému studiu. Charakterizuje sémiotiku jako jeden z vhodných přístupů a dochází k závěru, že v dalším vývoji knihovní a informační vědy je nutno brát v úvahu sociální a psychologické stránky komunikace, tj. chování, vzdělání, specifický kulturní kontext uživatelů informací, a zdůrazňuje naléhavost vybudování pevné teoretické základny informační vědy.

34. CHOWDHURY, G.G. – CHOWDHURY, Sudatta

An overview of the information retrieval features of twenty digital libraries [Přehled charakteristických rysů rešerší ve dvaceti digitálních knihovnách] / G.G. Chowdhury, Sudatta Chowdhury
In: Program: Electronic Libr. Inform. Syst. – [London]. – 0033-0337. – 34, č. 4 (2000), s. 341-373. Lit. 16, tab.

Obsáhlý přehled rešeršních postupů a možností ve dvaceti digitálních knihovnách. Autoři nejprve obecně pojednávají o termínech „digitální knihovna“ a „elektronická knihovna“ užívaných jako synonyma. K tomu se připojuje termín „hybridní knihovna“ – autoři užívají termín digitální knihovna pro všechny tyto významy. Pojednání je založeno na rozboru dvaceti vybraných digitálních knihoven (USA, Austrálie, Kanada, Velká Británie, Singapur, Nový Zéland), který byl proveden v posledním čtvrtletí roku 1999. Nejprve jsou charakterizovány jednotlivé digitální knihovny tříděné podle toho, v rámci kterého projektu vznikly (čtyři v rámci amerického Digital Library Initiative-1, dvě jako součást britského eLib, šest bylo vytvořeno individuálními institucemi – např. Association for Computing Machinery, Virginia Tech, projekt Gutenberg, čtyři národními knihovnami – British Library, Library of Congress, National Library of Canada, čtyři vysokoškolskými knihovnami). Možnosti vyhledávání a prohlížení přístupových souborů autoři neporovnávají, ale mapují s cílem pochopit širší dosažitelných vyhledávacích možností. Výsledky uvádějí velmi detailně včetně originálních možností, které se vyskytují jen u některých knihoven. Autoři našli deset společných rysů vyhledávání v současných digitálních knihovnách a navrhuji některá možná zlepšení. Součástí článku jsou tabulky, které podrobně představují výsledky průzkumu.

35. JAMMERS, Antonius – BARON, Günter – LIST, Hartmut

Die Staatsbibliothek zu Berlin mit neuer Perspektive : Bemerkungen zur Bausituation und Bauplanung [Nová perspektiva Státní knihovny v Berlíně : poznámky ke stavu a plánování stavebních úprav] / Antonius Jammers, Günter Baron, Hartmut List

In: Z. Bibl. Bibliogr. – [Frankfurt a. M.] – 0044-2380. – 47, č. 4 (2000), s. 317-342.

Nejistota dalšího vývoje Berlínské státní knihovny (Staatsbibliothek zu Berlin) začátkem 90. let vedla k ustavení skupiny tří nezávislých expertů, jejichž závěry o perspektivách této instituce jsou zde v hlavních bodech publikovány. Širší pracovní skupina, která z těchto závěrů vycházela, vypracovala návrh stavebních úprav a rozšíření obou budov knihovny se zřetelem k potřebám knihovnických služeb a k finančním možnostem, dále koncepci uložení a využívání fondů a návrh organizační struktury. Oddíl stati věnovaný budově v Postupimské ulici se nejprve vrací k adaptaci a přestavbě z 80. let, pak seznamuje s chystanými stavebními změnami v letech 2001-2002 (půjčovna, všeobecná čítárna, vědecká studovna, prostor katalogů, volný výběr fondů). Oddíl zabývající se hlavní budovou na třídě Pod lipami si všímá interiéru monumentální, památkově chráněné budovy v centru města, zmiňuje válečné škody, stavební úpravy a asanace provedené po sjednocení Německa v 90. letech, projekty přestavby a modernizace. Začátkem roku 1999 byl předložen nový projekt prostorového řešení knihovny, zpracovaný zejména s ohledem na uložení fondů: popsán návrh firmy, která zvítězila ve veřejném konkurzu a která v příštích deseti letech provede generální přestavbu budovy Staatsbibliothek zu Berlin.

36. KAVČIČ-ČOLIĆ, Alenka

Vpliv organizacijske strukture knjižnice na kakovost njenega delovanja [Vliv organizační struktury knihovny na kvalitu její práce] / Alenka Kavčič-Čolić

In: Knjižnica. – [Ljubljana]. – 0023-2424. – 43, č. 2-3 (1999), s. 49-61. Lit. 15.

Každá organizace by měla mít takovou organizační strukturu, která by umožňovala rychlé přizpůsobování se změnám v okolí. Pokud je změn málo, organizační struktura bývá pevnější a stabilnější, pokud je změn mnoho, musí být i organizační struktura flexibilnější. Autorka uvádí šest druhů organizačních struktur: byrokratická, funkční, projekční organizační struktura, organický model struktury organizace, maticová a virtuální organizační struktura. V případě knihoven lze říci, že byrokratická organizační struktura, ačkoli je stále přítomná ve velké části knihoven, není v souladu s povahou knihovnické práce. Funkční a projekční struktury jsou jednostranné, virtuální zatím nejsou uskutečnitelné. Podle autorky má nejlepší možnosti knihovna s maticovou organizační strukturou. Ta totiž skýtá všechny podmínky pro vytváření pozitivní organizační kultury a tím i pro kvalitní a úspěšnou práci. Jinak je to v případě, že je knihovna součástí větší organizace – pak jsou její cíle a organizační struktura podřízeny cílům a organizační struktuře mateřské instituce. Takovým případem jsou např. knihovny na vysokých školách, kde knihovníci nejsou zapojováni do pedagogického procesu, což je pravděpodobně hlavním důvodem, proč knihovna zaujímá vedlejší místo, častokrát na nižší úrovni. Mateřská instituce ji neuznává za součást pedagogického či odborného procesu, takže z organizačního hlediska zde zůstává pouze formální byrokratická struktura založená na hierarchii moci a postavení. Aby k tomu nedocházelo, je zapotřebí provést restrukturalizaci knihovny. Autorka cituje několik příkladů úspěšné restrukturalizace knihoven, upozorňuje na rozdíly pojmů restrukturalizace, reorganizace a reinženýring, v případě reinženýringu ještě na nutnost odlišení od totálního řízení jakosti (TQM). Podrobněji popsán případ vysokoškolské knihovny Harwell G. Davise na univerzitě Samford v Birminghamu v USA. Do reorganizace byli zapojeni všichni pracovníci knihovny, kteří si mj. mohli zvolit pracovní místa, pro něž měli největší vlohy či zájem. Tři roky po reorganizaci knihovna pracuje lépe a kvalitněji, a to rovněž zásluhou nově motivovaných pracovníků.

37. KOMOROVÁ, Klára

Tlače 16. storočia slovanskej proveniencie v slovenských knižniciach [Tisky slovanské proveniencie ze 16. století ve slovenských knihovnách] / Klára Komorová

In: Kniž. Inform. – [Martin]. – 1210-096X. – 32, č. 11-12 (2000), s. 406-414. Lit. 11.

Národní bibliografický ústav Slovenské národní knihovny (SNK) v Matici slovenské v Martině je hlavním řešitelem výzkumného úkolu Generální katalog tisků 16. století dochovaných na území Slovenska. Projekt úkolu, který vznikl v 80. letech, byl s ohledem na personální a finanční možnosti 90. let částečně změněn, nicméně se již podařilo vydat dva svazky z 15 původně plánovaných (tisky 16. století ve fondech SNK a tisky 16. století v piaristických knihovnách). Nadále se postupuje cestou vydávání dílčích soupisů, které zachycují tisky v jednotlivých menších souborech knihoven nebo v regionech. Tak byly vydány např. katalogy tisků 16. století ve sbírkách Ústřední knihovny Slovenské akademie věd, ve sbírkách piaristických knihoven v Trenčíně, v trnavských knihovnách; v roce 2000 vychází svazek věnovaný Diecézní knihovně v Nitře, je rozpracován svazek týkající se františkánských knihoven. Poslední dva svazky se připravují elektronicky v mezinárodním formátu UNIMARC a podle pravidel ISBD(A). Autorka se dále věnuje provenienčně slovanským tiskům 16. století zachyceným ve výše zmíněných soupisech. Uvádí jejich počty vzhledem k celkovému počtu starých tisků (byl zjištěn díky pasportizaci provedené koncem 80. a začátkem 90. let) a kritéria, podle nichž je soubor slovanských tisků vymezen. Obsahová analýza tohoto souboru pak ukazuje na vysoký výskyt českých tisků, tisků českých autorů, dále pak mnoho tisků polské proveniencie (důsledky migrace studentů, vlivů reformačních proudů atd.). Větší část článku je věnována detailnějšímu přiblížení souboru slovanských tisků 16. století podle následujících skupin: teologická literatura (bible, polemické a apologetické spisy, spisy na podporu reformačních snah), příležitostná literární díla, literatura věnovaná státní správě, právům a povinnostem církevních a světských vládců, úřední dokumenty, smlouvy atd., dějiny, filozofie, jazykovědná literatura, přírodní vědy (medicína, farmakologie, astronomie, matematika, chemie, mineralogie, herbáře). Závěrem je uveden přehled tiskařů (podle zemí), jejichž díla jsou v souboru zastoupena – nejpočetnější jsou tiskaři a tiskárny z Čech a Moravy.

38. KOPP, Hans

Die Zeitschriftenkrise als Krise der Monographienbeschaffung [Časopisecká krize jako krize získávání monografií] / Hans Kopp

In: Bibliotheksdienst. – [Berlin]. – 0006-1972. – 34, č. 11 (2000), s. 1822-1827.

Srovnání statistických údajů o knižních přírůstcích a výdajích za jejich nákup v deseti univerzitních knihovnách Bavorska v období let 1988-1998 ukazuje zřetelný trend stagnace nebo snižování počtu získaných monografií. Důvodem jsou stoupající náklady na předplatné časopisů, jak je patrné z připojených tabulek a grafů. Autor předkládá k diskusi návrhy na zvládnutí situace: jednání s vydavateli o zastavení růstu cen periodik, požadavek na zvýšení rozpočtů knihoven, prověření využívání časopiseckých titulů v jednotlivých knihovnách a případné zrušení předplatného nevyužívaných titulů a rozšíření kooperace při nákupu periodik v knihovnách téhož systému.

39. LAZONDER, Ard W. – BIEMANS, Harm. J.A. – WOPEREIS, Iwan G.J.H.

Differences between Novice and Experienced Users in Searching Information on the World Wide Web [Rozdíl mezi zkušenými uživateli a nováčky při vyhledávání informací na WWW] / Ard W. Lazonder, Harm J.A. Biemans, Iwan G.J.H. Wopereis

In: JASIS. – [New York]. – 0002-8231. – 51, č. 6 (2000), s. 576-581. Lit.

Zpráva o výzkumu chování zkušených uživatelů a nováčků při vyhledávání informací na webu, jehož cílem bylo zjistit, zda zkušenost v práci s WWW ovlivňuje výkon při vyhledávání online. Vyhledávání na webu se podobá detektivní práci a problémem není jen menší zkušenost řešitele. Také současné vyhledávací nástroje mají své chyby, množství informací je špatně strukturováno. Web je přitom užíván jako jeden ze vzdělávacích nástrojů. Na tom má zřejmě největší zásluhu rozvoj nezávislého studia, postupný přesun od formálního vyučování k samostatnému učení, k práci celých tříd na skupinových projektech. Existuje otázka, zda jsou zkušenější uživatelé webu proti nováčkům ve výhodě. Autoři (Wageningen University, Nizozemsko) citují z literatury příklady názorů na rozdíly mezi zkušenými a nezkušenými uživateli v řešeršní strategii, v užívání vyhledávacích nástrojů, příklady názorů na nutnost školit nováčky v základní navigaci v hypertextových systémech apod. Informují o provedení výzkumu – o výběru respondentů, technickém zabezpečení, použitých výzkumných technikách, sběru a vyhodnocení dat. Výsledky jsou shrnuty v tabulce a ukazují, že zkušení řešeršerši vyhledají webovskou stránku rychleji a efektivněji. Úkol vyhledat určitou informaci už tak jednoznačně nedopadl a úspěšnost byla podle různých ukazatelů poměrně vyrovnaná.

40. LOGUE, Susan – PREECE, Barbara

Library Services to Support Remote Students [Služby knihoven vzdáleným studentům] / Susan Logue, Barbara Preece

In: Res. Sharing Inform. Net. - [New York]. – 0737-7797. – 14, č. 1 (1999), s. 41-50. Lit.

Inovace v knihovně Southern Illinois University (SIUC) v Carbondale v USA, které vyvolala potřeba rozšiřování služeb vzdáleným uživatelům a umožnily je nové technologie. V první části článku autorky shrnují dřívější tradici služeb vzdáleným uživatelům. Část uživatelů tvořili studenti dálkových kurzů nebo dojíždějící. V rámci referenčních služeb mohli využívat elektronické katalogy, referenční službu prostřednictvím telefonu a e-mailu (známá jako „Ask Morris” – „Zeptej se Morrise”). V rámci ISS (Instructional Support Service, instruktážní služba) bylo v roce 1995 zřízeno místo knihovníka asistenční instruktážní služby, který má na starosti správu webovských stránek knihovny. Je předsedou týmu pro vytváření multimediálních a webovských dokumentů včetně materiálů pro kurzy. Univerzita přepracovala náplně kurzů s ohledem na nové technologie a knihovníci vytvářejí metody k jejich podpoře. Ve druhé části článku autorky podrobněji hovoří o některých službách, které fakultě nabízí ISS, a řešených problémech. Je to rozvoj webovských stránek, Pathfinder Web Site (Navigátor), řešení vstupu vzdálených uživatelů, kteří nejsou přímo přítomni v kampusu, do komerčních bází vyžadujících heslo, rezervování online a další služby na podporu výuky.

41. LOYNES, Robert – PROCTOR, Richard

The effect of reductions in public library opening hours on book issues : A statistical analysis [Vliv zkrácení otvírací doby ve veřejných knihovnách na počet výpůjček : statistická analýza] / Robert Loynes, Richard Proctor
In: J. Doc. – [London]. – 0022-0418. – 56, č. 6 (2000), s. 605-623. Lit. 15.

Katedra informačních studií a oddělení statistiky Univerzity v Sheffieldu provedly v roce 1997 analýzu měsíčních statistických výkazů výpůjček za období tří až čtyř let ve 26 pobočkách veřejných knihoven čtyř knihovních správ. V osmi knihovnách Sheffieldu byly navíc sledovány statistiky výpůjček a výdajů na nákup fondů za dobu předchozích dvaceti let (1974-1997). Statistická analýza byla doplněna rozhovory s personálem a uživateli knihoven, které zjišťovaly další faktory změn ve statistice výpůjček (výdaje za nové knihy, demografická charakteristika uživatelů, blízkost jiných knihoven aj.). Jsou popsány problémy zpracování velkého množství různorodých dat a použité metody (grafická analýza a analýza časových řad). Výsledky jsou znázorněny grafy a tabulkami, vliv zkrácení výpůjční doby a četných jiných proměnných na počet výpůjček je podrobně komentován.

42. McCOOK, Kathleen de la Peña

Reconnecting Library Education and the Mission of Community [Jak obnovit spojení knihovnického vzdělávání s úkoly společnosti] / Kathleen de la Peña McCook

In: Libr. J. – [New York]. – 0363-0277. – 125, č. 14 (2000), s. 164-165.

Programy, kterými se knihovnické studium zapojuje do nové všeobecné tendence připravit studenty tak, aby jejich znalosti přispívaly k rozvoji společnosti. Autorka nejprve charakterizuje prosazující se obecné směry tzv. „service learning” (učení ke službě) – toto pojetí učení je reakcí na stav, kdy jednotlivé obory ztrácejí smysl pro službu společnosti a nad společenský význam znalostí staví jejich využití na trhu, a „scholarship of engagement” (zúčastněná věda) – zapojení univerzit do řešení nejnaléhavějších sociálních, občanských, ekonomických a morálních problémů. Autorka popisuje konkrétní programy, kterými se do tohoto trendu zařadily knihovnické obory ve školách a univerzitách. V projektu „4Directions” studenti pomáhají původním obyvatelům Ameriky využívat vymoženosti nové doby při uchování starých tradic. V projektu „JLSG” (Jail Library Student Group) pracují pro odsouzené při rekreačním i vzdělávacím čtení včetně např. programu načítání pohádek na dobrou noc, které odsouzení posílají svým dětem. V dalším projektu studenti poskytují služby migrantům a sezónním zemědělským dělníkům. Projekt „CIC” (Community Information Corps) učí studenty, jak zacházet s problémy budování společnosti v nastupující „nové ekonomice”.

43. OPPENHEIM, C. – MORRIS, A. – McKNIGHT, C. – LOWLEY, S.

The evaluation of WWW search engines [Hodnocení prohlížečů webovských stránek] / C. Oppenheim, A. Morris, C. McKnight, S. Lowley

In: J. Doc. – [London]. – 0022-0418. – 56, č. 2 (2000), s. 190-211. Lit. 59.

Expanze webovských stránek se stala jedním z nejpozoruhodnějších rysů vývoje v dějinách dokumentace. Za necelých deset let se původně esoterický systém využívaný malou skupinou vědců rozvinul v de facto standardní metodu získávání informací užívanou miliony jednotlivců, z nichž mnozí se nikdy předtím nepokoušeli vyhledávat informace v databázích. Tato expanze si vynutila vznik prohlížečů. Ty však, přes velkou rychlost, s níž prohlížečové obrovské množství informací, jsou kritizovány za pomalou dobu odezvy, vyhledání duplicitních záznamů, neschopnost vyhledat relevantní informace a za obrovské množství vyhledaných irelevantních informací. V příspěvku je podán přehled literatury o hodnocení webovských prohlížečů s cílem identifikovat některé z problémů, které se vyskytují na tomto rychle se měnícím poli. Z přehledu vyplývá, že dosavadní průzkumy hodnocení prohlížečů nebyly provedeny konzistentním způsobem a neumožňují srovnání výsledků. Podává se kategorizace prohlížečů

vačů, které jsou rozděleny do čtyř skupin: roboty, adresáře, metaprohledávače (metasearch engines) a softwarové nástroje. Roboty jsou programy, které jsou vloženy do hostitelského počítače a vyhledávají informace ze stránek na webu za použití standardních protokolů (nejznámějšími jsou AltaVista, Excite, Lycos, HotBot). Adresáře jsou „tematické brány“ (subject gateways) a soubory spojení k relevantním URL vytvořeným a udržovaným specialisty nebo prostředky automatizovaného indexačního procesu (např. Yahoo!, SOSIG, EEVL, Biz/Ed a UKDirectory). Metaprohledávače využívají databáze z jiných počítačů. Přijímají jednoduché dotazy od uživatelů a souběžně je posílají do dalších prohledávačů (k nejoblíbenějším patří MetaCrawler, Dogpile a ProFusion). Softwarové nástroje jsou podobné předchozímu typu, ale je třeba je nainstalovat na uživatelské pracovní stanici. Dále se uvádí metodologie a kritéria pro hodnocení prohledávačů (počet zachycených webovských stránek, relevance, rešeršní syntaxe, výběr dotazu z tematických oblastí, mění se podstata webu, doby odezvy, systémové charakteristiky i lidské faktory, problémy interface a kvalita abstraktů). Závěrem autoři navrhnou kritéria, která by měla být při průzkumu prohledávačů splněna, aby tyto průzkumy byly srovnatelné: přesnost, relativní znovuvyhledatelnost, doba odezvy, konzistence výsledků za určité období, podíl neplatných (mrtvých) spojení, podíl duplicitních hitů, celková kvalita výsledků podle hodnocení uživatelů, možnost volby znázornění výsledků, ale i čtivost abstraktů.

44. ØROM, Anders

Information science, historical changes and social aspects : a Nordic outlook [Historické proměny a sociální aspekty informační vědy : skandinávské pojetí] / Anders Ørom

In: J. Doc. – [London]. – 0022-0418. – 56, č. 1 (2000), s. 12-26. Lit. 27.

Autor uvádí předmět své stati stručným obsahem přednášky, kterou pronesl španělský filosof J. Ortega y Gasset v roce 1934 (citace uvedena v přehledu literatury) a v níž vyložil knihu a knihovnu z historického pohledu jako sociální potřebu. Změny, které prodělaly tradiční knihovny a informační instituce od této doby, přirovnává autor ke změnám, které proběhly za období od ptolemaiovského světového názoru k názoru M. Koperníka. Sleduje, jak se koncepce a teoretický rámec informační vědy po druhé světové válce měnil v závislosti na změnách sociální funkce informačních institucí, organizace a sdělování poznatků a na teoretických koncepcích jiných vědních oborů. Analyzuje a porovnává různé přístupy k teoretickému studiu vědeckých informací (fyzikální, kognitivní, sémiotický aj.) a seznamuje s pojetím skandinávských odborníků, jimž je společný výklad informačních procesů a komunikace vědeckých poznatků v sociokulturním kontextu. Vliv sociálních podmínek a hodnot na organizaci a sdělování vědeckých poznatků dokumentuje rozdíly v klasifikačních systémech používaných v západních zemích a v některých zemích bývalého sovětského bloku, a také zkušenostmi oddělení orientalistiky Dánské královské knihovny s využíváním literatury o Číně skupinami čtenářů s různým sociokulturním zázemím.

45. OXBROW, Nigel

Skills and Competencies to Succeed in a Knowledge Economy [Dovednosti a kvalifikace důležité pro úspěch znalostní ekonomiky] / Nigel Oxbrow

In: Inform. Outlook. – [Washington]. – 0038-6723. – 4, č. 10 (2000), s. 18-22.

Role informačních pracovníků v prostředí znalostní ekonomiky. Článek je založen na příspěvku předneseném na konferenci odborných knihoven ve Filadelfii v roce 2000. Autor, zakladatel a výkonný ředitel mezinárodní společnosti TFPL, Ltd. (zabývá se náborem pracovníků, konzultační a vzdělávací činností a výzkumem na poli znalostního, informačního a obsahového (content) managementu) v úvodu definuje termín „řízení znalostí“ (knowledge management, KM) a uvádí protichůdné názory na to, zda znalostní ekonomika představuje novou éru nebo je pouze další fází průmyslové (industriální) ekonomiky. Vypočítává, jaké změny musí organizace prodělat, aby i v této ekonomice obstála. Při tom vznikají ve struktuře organizace nové role (KM consultant, intranet manager, extranet manager, knowledge architect, communities coordinator...). V poslední části článku hledá autor místo informačních pracovníků v KM a posuzuje, do jaké míry mohou jmenované role obsadit, případně, kde jsou určité rezervy.

46. POLJANEC, Andreja

Uporaba elektronske pošte v knjižnicah [Použití elektronické pošty v knihovnách] / Andreja Poljanec

In: Knjižnica. – [Ljubljana]. – 0023-2424. – 43, č. 1 (1999), s. 107-124. Lit.

Elektronická pošta si našla stálé místo v knihovnách. Výrazně zlepšila práci v referenčních centrech, v meziknihovních službách se uplatňuje při objednávání a dodávání publikací (zminěna zkušenost Ústřední technické knihovny v Lublani se systémem elektronického doručování dokumentů ARIEL při objednávání článků z USA, kdy došlo ke zlevnění služby díky eliminaci faxu a kopírování na papír), usnadňuje komunikaci knihoven a knihovníků na všech úrovních (diskusní skupiny knihovníků). V článku je citována studie Karly Hahnové z roku 1997 (Hahn, Karla: Qualitative investigation of an e-mail Mediated Help Service. Internet Research, 8, č. 2 (1998), s. 123-135), která provedla průzkum vlivu elektronické pošty na referenční služby v univerzitní knihovně Univerzity Maryland v USA a zjistila tyto nejčastěji se vyskytující problémy: uživatel sděluje neúplné údaje a jeho

informační potřeba není vyjádřena dostatečně přesně; uživatel se domnívá, že lepší je osobní kontakt s knihovníkem; uživatel mnohdy nezná elektronickou adresu knihovny, resp. referenční služby. Pro zlepšení situace je dle Hahnové třeba: seznámit uživatele s možností použití služeb referenčního centra i pomocí elektronické pošty; elektronickou službu integrovat do jednotlivých služeb (např. do online veřejně dostupných katalogů); seznámit uživatele s pracovní dobou a časem, ve kterém obdrží odpověď; u výsledků hledání uvádět důsledně pramen informace; dbát na to, aby pracovník referenčního centra pravidelně kontroloval poštovní schránku; zavést formulář, který bude od uživatele požadovat přesný popis informační potřeby. Autorka se dále věnuje přípravě uživatelů, všímá si aspektu vlivu elektronické pošty na úroveň písemného projevu (v kladném i záporném smyslu). Závěrem konstatuje, že ve Slovinsku se elektronická pošta brzy začala používat ve velkých či specializovaných knihovnách, hůře jsou na tom menší knihovny, v nichž často chybí technické zázemí. Bude zapotřebí vypracovat systémovou analýzu, o věci dále diskutovat, ale zejména elektronickou poštu co nejčastěji používat a naučit se využívat všech jejích předností.

47. RATZEK, Wolfgang

Bibliotheken in Norwegen [Knihovny v Norsku] / Wolfgang Ratzek

In: *Bibl. Forsch. Prax.* – [München]. – 0341-4183. – 24, č. 2 (2000), s. 189-195. Lit.

Po úvodní charakteristice kulturní úrovně a rozšíření tisku a knihoven v Norsku seznamuje článek s úkoly a významem norských knihovnických institucí, jako je Státní inspektorát knihoven, Národní úřad pro vědeckou dokumentaci, akademické a odborné knihovny, Národní knihovna s funkcí národní bibliografické agentury, dvě centrály pro zásobování knihoven tuzemskou a zahraniční literaturou, Asociace norských knihoven, jednotný systém knihoven, který sdružuje vedle Národní knihovny všechny knihovny univerzit a vysokých škol a vede rozsáhlou bázi dat s přístupem k hlavním světovým databázím. Zmíněny jsou dále významné knihovny se speciálními službami: pro nevidomé, pro pacienty ve zdravotnických zařízeních, pro imigranty a uprchlíky, pro národnostní menšiny, velký Institut dětské knihy. Některé nevyřešené problémy norského knihovnictví (nedostatek odborných pracovníků, nekoordinovanost práce nejen mezi knihovnami, ale též mezi nimi a muzei a archivy atd.) nebrání v hodnocení norských knihoven jako vysoce vyspělých z hlediska informačních technologií a výkonných, co do šíře a kvality služeb uživatelům.

48. THELWALL, Mike

Web impact factors and search engine coverage [Webové faktory vlivu a pokrytí webů prohledávací] / Mike Thelwall

In: *J. Doc.* – [London]. – 0022-0418. – 56, č. 2 (2000), s. 185-189. Lit. 10.

Na webu lze nalézt stále větší množství odborných informací včetně online časopisů a elektronických verzí tradičních [citačních] rejstříků. Proto je logické rozšířit koncept faktorů vlivu (impact factors – IF) i na webové ekvivalenty časopisů a využít schopností prohledávacích tak, aby pokryly i další domény na internetu. Webové faktory vlivu (Web-IF) jsou webové verze IF pro vědecké časopisy zveřejňované Ústavem pro vědecké informace (Institute of Scientific Information). Web-IF v podstatě udává počet propojení na danou webovou stránku nebo tematickou oblast na internetu. Tento faktor se může týkat jakéhokoli dohodnutého souboru webovských stránek, např. všechna jména domén končících na „.no“ nebo všechny články určitého online časopisu, které jsou prezentovány na nějaké větší webové stránce. Předpokládá se přitom, že větší hodnotu bude vykazovat stránka s větším dopadem, protože na ni odkazuje relativně velké množství jiných stránek. Popisovaný průzkum měl za úkol najít webové stránky neregistrované prohledávací, stejně tak jako ty, které registrovány jsou. Bylo použito prohledávací AltaVista. Prokázalo se, že akademické domény jsou menší, starší a lépe propojené než komerční, ale ani tak není pokrytí v akademických stránkách úplné: například u dvou velkých webovských serverů University of Wolverhampton bylo podle AltaVista 7764 stránek, těch je ale ve skutečnosti mnohonásobně více; u serveru Aberdeen Central je 7216 stránek, ale AltaVista hlásí „asi 2558“ atd. Z toho plyne nerovnoměrné pokrytí prohledávací i u registrovaných domén a tudíž také to, že Web-IF jsou pravděpodobně nespolehlivé i u relativně dobře propojených akademických domén. Tento nedostatek plyne ze způsobu práce prohledávacích, jak v současné době fungují.

49. THOMAS, Mary Augusta

Redefining Library Space : Managing the Coexistence of Books, Computers, and Readers [Nové vymezení knihovního prostoru v podmínkách koexistence knih, počítačů a čtenářů] / Mary Augusta Thomas

In: *J. Acad. Librarianship.* – [New York]. – 0099-1333. – 26, č. 6 (2000), s. 408-415. Lit. 9.

Úvodem autorka připomíná vizi „bezpapírové“, digitální knihovny tak, jak se objevuje v odborné literatuře posledních dvou desetiletí, a zdůvodňuje, proč tištěná produkce stále zůstává živá vedle online terminálů a proč jí dávají mnozí čtenáři přednost. Za úkol knihoven v novém století považuje řešení interiéru knihoven tak, aby odpovídal požadavkům tradičního i elektronického přístupu k informačním fondům. Jmenuje problémy, které musí

brát v úvahu plán výstavby nebo rekonstrukce knihovny, uvádí několik zásad plánování prostoru pro čtenáře i fondy (regály, nábytek, kabeláž, osvětlení, ventilace atd.). Podrobně popisuje dva modely řešení v závislosti na rozsahu využívání informačních technologií a navrhuje optimální umístění například informační služby nebo čítáren. Zmiňuje se o výhodách i stinných stránkách deponování méně využívaných fondů a dislokace některých oddělení (zpracování fondů, fotooddělení aj.). Závěrem líčí budoucí vývoj jako koexistenci fyzické a virtuální knihovny, kde budou jedni studovat knihy v čítárnách a druzí budou využívat knihovni služby přes své terminály a elektronickou poštu.

50. THORNTON, Glenda A.

Impact of Electronic Resources on Collection Development, the Roles of Librarians, and Library Consortia [Vliv elektronických zdrojů na budování fondů, role knihovníků a knihovničních konsorcií] / Glenda A. Thornton
In: *Libr. Trends*. – [Urbana-Champaign]. – 0024-2594. – 48, č. 4 (2000), s. 842-856. Lit.

Článek je věnován způsobům, jakými elektronická média ovlivňují budování fondů. V úvodu autorka stručně sleduje vývoj od doby výhradní existence tištěných knih přes postupné přibývání dalších médií a nárůst elektronických zdrojů, s výraznými mezníky, kterými byly CD-ROM (polovina 80. let) a internet. Dále ukazuje, jak se pod vlivem nových médií mění tradiční role knihovníků v oblasti výběru a akvizice, a také role bibliografů. Větší část článku je věnována spolupráci knihoven a vytváření konsorcií při budování a využívání fondů. Jako příklad konsorcia je posáno OHIOLink – sdružení vysokoškolských knihoven a dalších veřejných i soukromých institucí státu Ohio, a jako příklad člena tohoto konsorcia Cleveland State University (CSU), kde autorka působí.

51. VODOPIVEC, Jedert

Izobraževanje za materialno varovanje pisne dediščine v Sloveniji [Vzdělávání pro fyzickou ochranu písemného dědictví ve Slovinsku] / Jedert Vodopivec

In: *Knjižnica*. – [Ljubljana]. – 0023-2424. – 43, č. 4 (1999), s. 89-99. Lit. 24.

Knihovni a archivní fond lze chránit před zničením či chátáním pouze stálou a dobře vedenou ochranou a zabezpečením. V Archivu Republiky Slovinsko byla v letech 1989/1990 na návrh Nady Čučnik-Majcen za spolupráce slovinských archivů a knihoven provedena studie stavu fyzické ochrany písemného dědictví. V téže době byl připraven i národní program pro tuto oblast, nedočkal se však žádné odezvy, což bylo pravděpodobně zapříčiněno nepřipraveností doby pro takovou myšlenku. Díky této zkušenosti se ve Slovinsku rozhodli pro jinou cestu – pro menší konkrétní akce, které by laickou i odbornou veřejnost postupně seznamovaly s touto problematikou. Jedna ze základních aktivit v tomto směru je vzdělávání, ať již formální či neformální. I když začátky organizovaného vzdělávání v oboru prevence a ochrany fondu sahají do poválečného období, situace se zlepšila až v posledních letech, kdy se obecně zvýšil zájem o kulturní dědictví a jeho ochranu. Ve školním roce 1996/1997 byl předmět ochrana, konzervace a restaurování fondu fakticky poprvé zařazen do univerzitního programu a studuje se ve 4. ročníku oboru knihovnictví na Filozofické fakultě v Lublani. Bylo však navrženo, aby tento předmět byl jedním z volitelných i pro jiné studenty (obor dějepis, slovinský jazyk), z nichž mnozí se později stávají pracovníky galerií, muzeí a knihoven. Kromě přípravy odborníků chtějí ve Slovinsku s touto problematikou seznámit i laickou veřejnost, a to prostřednictvím různých prezentací a exkurzí pro školní skupiny, akcí pro širší veřejnost, kurzů a výstav. Autor však konstatuje, že přes veškerou aktivitu zůstává fyzická ochrana fondů stále více méně v rukou konzervátorů. Měla by mít větší podporu (i finanční) širší veřejnosti a být věcí každého odborného pracovníka knihovny či archivu.

52. WESLEY, Doug

Retaining Workers in the Knowledge Economy [Jak si zajistit dělníky v ekonomice znalostí] / Doug Wesley

In: *Inform. Outlook*. – [Washington]. – 0038-6723. – 4, č. 10 (2000), s. 34-38, 40.

Oblast řízení znalostí, chování organizace v éře ekonomiky znalostí, nové paradigma pro manažery i zaměstnance organizací. Článek je výňatkem z přednášky, kterou autor přednesl na 91. výroční konferenci SLA (Special Library Association) v roce 2000. Zatímco v agrární éře byla zdrojem prosperity půda a v industriální kapitál a stroje, v informační éře jsou to znalosti. Jak zajistit, aby organizace (podnik) shromáždila a rozmnožovala také tento druh kapitálu? Autor specifikuje šest problémů týkajících se činnosti organizace a návrhy řešení. První je učící se organizace, která podrží kapitál, tj. znalosti, i při fluktuaci zaměstnanců – k tomu stačí, aby odcházející předali své znalosti přicházejícím. Podmínkou je, aby takové jednání bylo pro odcházejícího pracovníka výhodné. Dalším postřehem je to, že sebelépe organizované složky nezajistí fungování organizace, pokud není zajištěno, aby pracovaly jako celek. Třetí poznámka upozorňuje na potřebu nového chápání práce manažerů díky novým organizačním formám: informační systémy, které automatizují některé tradiční manažerské aktivity, malé týmy, které se řídí samy, vzdělaní pracovníci, kteří nepotřebují dohled. Čtvrtý a pátý bod se týkají toho, jak zajistit angažovanost každého zaměstnance jako jednotlivce, a potřeby inovací v řízení pracovníků – „znalostní“ dělníci budou chtít mít slovo, přispívat k práci organizace svými nápady, budou chtít vidět tyto nápady fungovat, nebo změnit zaměstnava-

tele. V šesté poznámce autor doplňuje striktní prohlášení „každý potřebuje práci“, a to o tezi, že lidé potřebují cítit významný přínos své práce a nestačí, že si organizace najímá část pracovníka.

53. WIMMER, Ulla

Vom integrierten Geschäftsgang zur Matrixorganisation : Teamstrukturen in Bibliotheken [Od integrovaného provozu k maticové organizaci : týmové struktury v knihovnách] / Ulla Wimmer

In: *Bibl. Forsch. Prax.* – [München]. – 0341-4183. – 24, č. 2 (2000), s. 211-217. Lit. 10.

První část stati je spíše teoretická: které faktory vedou knihovny ke změnám organizační struktury, co je to tým a jaké jsou vlastnosti ideálního týmu na rozdíl od pracovní skupiny nebo malého oddělení, čím se vyznačuje práce v týmu, jak dosahuje vyšší účinnosti, pracovní motivace i spokojenosti. Ve druhé části je popsáno uplatnění týmů v procesu zpracování dokumentů od objednávky ke katalogizaci, a to v souvislosti se zaváděním elektronického zpracování dat především ve velkých vědeckých knihovnách. Ve veřejných knihovnách je nová organizační struktura s úspěchem zaváděna ve zpřístupňování fondů formou volného výběru z širších věcných oddílů, přičemž tým odpovídá za doplňování a zpracování fondu svého oddílu, za informační službu i práci pro veřejnost. Závěrem jsou uvedeny některé podmínky úspěchu práce v týmu – to je především odborná kvalifikace, osobní vlastnosti a sociální kompetence pracovníků zařazených do týmu.